

ajuntant-s'hi l'article *L'* amb *Arr-* aràbic semblava un femení *La-*, i així venia a confondre's amb *rata*, nom del petit mamífer rosegador (que junt amb *rat* designa també animalons arrupits en basses molineres).

És cert que en àrab clàssic i genuí el plural de *riḥā* no era aquest, sinó plurals irregulars o forts, de formes vàries: *arḥī* (PALc), *arḥā* (RMA), i particularment *arḥiya*.¹ Però la majoria dels femenins formen el plural en *-āt*, i tenim proves que aquest tipus de plural s'estengué molt en l'àrab dels moriscos; i entre els catalans, que poc àrab sabien, però aprengueren d'ells l'art moliner: evidentment en un àrab corromput i molt simplificat.

Molí de Ratavilla, te. Oliu, a 1h30 de Solsona, vora el Cardener. CATorras, situant-lo en l'itin. de Solsona a Busa, el descriu i dona una bella foto del vestut edifici (Pir. Cat. VII, 271). Ara bé, en un doc. que lleigeixo a l'Arx. de Solsona, de l'any 1098, en parla com «molinus quos vocant *Rata Vetulas*», on veiem que llavors eren diversos «molinus» els que hi havia allí (pl. ar. *riḥāt* o *arḥiya*), situant-los allí, prop de Sossians.

El mateix Torras posa l'Hostal i veïnat de *La Rata* 6 k. més avall, vora el Cardener, entre Cardona i Palà (VII, 27), ja en te. de Navars (l'antic Castelladral): avui centre d'un veïnat disseminat de 68 hab. Evidentment, això fou «La Rata Nova», car és evident que entre aquests edificis hi ha d'haver diversos molins, com sigui que allà ve a desembocar «La Rasa de la Rata» (o «de ca la Rata»), com m'ho digueren en l'enq. del Baix Navès (xxxviii, 182.1). És clar que *-villa* és el f. de la forma arcaica *viyl* per 'vell', com *Castellviyl* = *Castellví*.

Un altre poblat (de 86 hab.) *La Rata*, 2k5 al SE. de la Pobla de Claramunt, en un planell baix a la dr. del riu Anoia: sens dubte amb molins dessota.

El Molí (de) Rates, te. de Mutxamel (xxxvi, 106.8). *La Rata*, barranc de ~, te. Cotes, afl. del Xúquer: també aquí hi deu haver hagut molins (xxxii, 50.14). *Es Molí de Sa Rata*, a Mall., te. Búger (xli, 17.3, a l'O. del poble, 16.8).

¹ També aquest hi contribuiria, amb el «ta marbuta» pronunciat, en compostos com *arḥiyat an-nābr* 'el molí del riu', o sigui 'el molí de l'Aigua d'Ora' o del Cardener.

I. RATERA, -ERO

A la Vall de Boí. Fonda vall en condomini entre Aran, Espot i Boí (42°35' × 4°39'). Com que tira aigües cap a Espot, per als aranesos i la gent de Boí es troba darrere de les carenes divisòries, d'on el nom VALLS DE-RETR-ARIA > *V. de Ratera* (perduda la -R intermèdia per dissimilació).

Pas del Ratero en el te. d'Erill, darrere dels cingles que el tapen des d'Erill i Boí < PASSUS DE-RETR-ARIUS, anàlogament; 42°32' × 4°30' (TVBoí II, 13).

II. RATERA i noms de lloc afins, d'origen personal germànic

1) Llogaret de cases escampades a Segarra, agre. a L'Aranyó.

PRON. LOCAL: *řatěra*, oït a Granyena i a Tarroja; és sense art.: *ř* *řatěra* (a la Manresana, 1955, xv, full add. 7, 3, 1).

MENCIONS ANT. 1248: G. de *Ratera*, doc. segarrenc (PPujol, Doc. Vg. Urg., 10.4); 1359: *Ratera* (CoDoACA XII, 59).

2) Id. No s'hi pot confondre perquè era en te. d'Alguaire, uns 60 k. més a l'O. (ZRoafort, *Ratera*: GGC, Lda., 246 i IGC).

MENCIONS ANT. s. d. (a. 1131-62?): *Villaratera* (Font Rius, C. d. p., § 54); 1172: *Villa Ratera* (Kehr, *Papsturk.*, p. 150); 1174: *Villaratera* (Font Rius, § 148, cf. p. 787); 1265: preceptoriam de Alguaire, cum castris et villis de *Ça Portella* et de *Ratera* (MiretS., *Templ.*, 552, en còpia de 1684); 1279: Font Rius, § 334; 1359: «loch de *Ratera*, 15 focs» (CoDoACA XII, 25).

3) En un doc. de 1171 relatiu a Alcanar i La Ràpita se situa aquest alou prop d'*Emposta* i *Ratera* (BABL II, 269). De la mateixa etim. que (1) i (2) *ř* o bé anàloga a la de I?

ETIM. És una derivació del NP *Rater*, femenina, en concordança amb *villa*, com consta en part dels docs., i omès en d'altres. D'origen germànic, combinat de RAD- amb -HARI (arrels en grups fecundíssims en aqueixa antroponímia, i amb canvi *d + b > th*, normal en germànic). En textos cat., p. ex.: 1007: «*Sig. Ratero*», i no gaire més tard «*Baron Rateri*» en doc. de Vallabruga (MDuque, *Docs. Ovarra*, 8.75, 88. 18); 1018: «*Raterus*, magister» a Érdau (SerranoS., *NHRbg.*, p. 419). Grafia excepcional: «*vinea Raatteris*» (Abadal, *P. i R.*, 338): *aa* duplicada potser no capritxosament, per evitar la humiliant confusió amb l'adj. derivat de *rata*, si no és un procediment de marcar l'accentuació en la inicial, possible per la qualitat de germanisme. Potser s'usaria amb -s de cas subjecte, ço que explicaria el cognom, prou estès, *Ratés*: p. ex., a Sudanel (xlii, 81.1); *Retés*, 1852, amic de PPiferrer (BABL XVI, 209).

No hi ha hagut sempre distinció neta entre aquest NP (i NL) i uns antics NLL rossellonesos, que almenys en majoria, vénen d'una altra arrel ROD- (amb -HARI també), germànica així mateix; i havent-s'hi produït confusions, en donar ací algunes dades sense intent sistemàtic; sobretot per prevenir malentesos amb el present grup *Ratera/Rater(s)*.

A) En el te. de Montescot. Sembla tractar-se d'un compost ROD- + RAD-. 941: «*villa Roderadi*» (*Cart. d'Elna*, Mor. VI, 171), potser el nom antic de Montescot (Fossà) o un indret precis dins el seu terme potser = Montescabri (que no era idèntic a Montescot: veg. l'art.). 941: «*villa Roderadi*, alio nomine *Monteschapris*» (Mor. VI, 171); 1001: «*villa id.*, q. voc. *Montem Chabri*» (id.); 1080: *villa Rodrat* = *Monte Sca-bri* (id., xxxii, 111); trivialitzant *Roz* en *Rez*, es pas-